

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Мектеп жасына дейінгі балаларда адамгершілік қасиеттерді тәрбиелеудегі ойындағы педагогтың рөлі

ЖАРИЯЛАНДЫ
14.12.2024СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/172851/>**Аты-жөні: Турусбаева Гүльнара Болатовна****Лауазымы: тәрбиеші****Алматы облысы****Жамбыл ауданы****Қарғалы ауылы****ЖШС «Балбала бөбекжай балабақшасы»**

Мектеп жасына дейінгі кезең – баланың тұлғалық дамуындағы ең маңызды кезеңдердің бірі. Бұл кезеңде балалар әлемді танып, айналасындағылармен қарым-қатынас орната отырып, өздерінің эмоциялық, психологиялық және әлеуметтік қасиеттерін қалыптастырады. Осы уақыт аралығында адамгершілік қасиеттерді тәрбиелеу баланың дүниетанымын, мінез-құлқын, өзін-өзі тануын, өзгелермен қарым-қатынасын дұрыс қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Бұл процесте педагогтың, яғни тәрбиешінің ойынының маңызы зор. Балаларға педагогикалық әсер етудің тиімділігі көп жағдайда педагог пен балалар арасында дұрыс қарым-қатынас орнатуға, оның олармен қарым-қатынас ерекшеліктеріне байланысты. Педагогтың мектеп жасына дейінгі балалармен қарым-қатынасы көбінесе оның білім беру саласындағы құндылық бағдарларымен анықталады. Шамасы, ол бала тәрбиесінде нені басты нәрсе деп санайтынына, педагогикалық шеберлігін неге бағыттайтынына, балалардан ең алдымен қандай тұлғалық қасиеттерді көргісі келетініне, олармен қарым-қатынасы құрылымдалғанына байланысты.

Адамгершілік қасиеттердің маңызы.

Адамгершілік қасиеттер – адам мен қоғамның моральдық негіздерін, әдеп-ізеттілік, қайырымдылық, адалдық, достық, құрмет сияқты мінез-құлықтарды қамтитын

құндылықтар жүйесі. Мектепке дейінгі жаста балалар әлі толық әлеуметтік дағдыларды меңгермеген, алайда осы кезеңде олар әлеуметтік ортаның әсерін қабылдауға, басқалармен қарым-қатынас орнатуға, өз-өзін ұстай білуге үйренеді. Осы кезде тәрбиеші баланың адамгершілік қасиеттерін дамыту үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдерді қолданады. Бірқатар психологиялық-педагогикалық зерттеулер көрсеткендей, ойында жүйелі басшылық жасағанда бес жасқа қарай балалар ойын мінез-құлқының негізгі әдістерін игеріп, оларды ересек адамның тікелей араласуынсыз өз бетінше қолдана бастайды. Педагог — педагог ретінде емес, ұйымдастырушы ретінде әрекет ете білуі керек. Ойынға жетекшілік ете отырып, педагог балаларға қарапайым моральдық нормаларды үйретеді, олар үйренгеннен кейін ұжымдық қарым-қатынастарды реттеушілерге айналады, туындаған дауларды әділ шешуге және балалар ұжымының адамгершілік деңгейін көтеруді шеше алатындай болады. Мұндай психологиялық тәртіп ойын кезінде де, басқа әрекеттерде де балалар арасындағы қарым-қатынас тәжірибесін дұрыс ұйымдастыру арқылы жасалады.

Педагогтың рөлі мен ойыны

Педагог балаларға адамгершілік тәрбие беру үшін тек білім беруші ғана емес, сонымен қатар үлгі болатын, жетекшілік ететін адам болып табылады. Педагогтың міндеті – баланың ішкі әлемін түсіну, оның сезімдерін дұрыс басқаруға көмектесу және әлеуметтік ортада оңды мінез-құлықтарды қалыптастыру.

Үлгі болу

Педагог балаға тек теориялық білім бермейді, оның мінез-құлқы мен әрекеті арқылы балаларға жақсы үлгі болады. Балалар педагогтың іс-әрекетін байқап, оның көңіл-күйі мен әрекеттеріне жауап ретінде өз мінез-құлықтарын қалыптастырады. Педагогтың әрбір ісі, сөздері, эмоциялары адамгершілік қасиеттерді тәрбиелеуде үлкен әсер етеді.

Ойын арқылы тәрбие беру

Мектеп жасына дейінгі балалар үшін ойын – олардың негізгі іс-әрекеті. Ойын барысында балалар түрлі рөлдерге еніп, қоғамдағы адамдардың мінез-құлқын, әртүрлі жағдайлардағы әрекеттерін меңгереді. Педагог ойынның тәрбиелік мәнін түсініп, оны адамгершілік құндылықтарды қалыптастыруға бағыттайды. Мысалы, «Дүкен» ойынында бала адалдық, ұқыптылық, жауапкершілік сияқты қасиеттерді үйренсе, «Отбасы» ойынында бала бір-бірін қамқорлықпен, сүйіспеншілікпен қарауды меңгереді.

Этикалық ойындар мен жаттығулар

Педагог әртүрлі дидактикалық ойындар мен жаттығуларды пайдаланып, балаларды этикалық мәселелерді шешуге үйретеді. Бұл ойындарда бала өз сезімдерін басқаруды, өзара құрмет көрсетуді, қиындықтар мен жанжалдарды бейбіт жолмен шешуді үйренеді. Мысалы, «Қиын жағдайлар» атты ойындарда баланың дұрыс таңдау жасауға үйрететін тапсырмалар беріледі.

Топтық және ұжымдық ойындар

Топта ойнау арқылы балалар бір-бірімен қарым-қатынас жасау, топтық жұмысқа қатысу, жауапкершілік сезімін дамыту дағдыларын меңгереді. Педагог ұжымдық ойындар кезінде балалардың арасында әділдік, достық, ынтымақтастық сияқты құндылықтарды насихаттайды. Мұндай ойындар арқылы балалар бір-бірін қолдап, көмектесіп, келіссөздер жүргізуді үйренеді.

Көркем шығармашылық пен өнер арқылы тәрбиелеу

Көркем шығармашылық, әсіресе, музыка, сурет салу, қолөнер, әдеби шығармалар балалардың адамгершілік әлемін кеңейтеді. Педагог балаларға көркем шығармаларды талдап, олардың мәнін түсінуге көмектесіп, адамгершілік құндылықтарды әндер, ертегілер, өлеңдер арқылы жеткізеді. Мысалы, белгілі бір ертегіні оқығаннан кейін, баламен бірге кейіпкерлердің іс-әрекеттерін талқылап, «Жақсы мен жаман» туралы пікір алмасуға болады.

Қарым-қатынас мәдениетін дамыту

Педагог балаларды өз сезімдерін дұрыс білдіруге, өзгелердің пікірін тыңдауға, өз әрекеттерін бағалауға үйретеді. Қарым-қатынас мәдениеті адамгершілік тәрбиенің маңызды бөлігі болып табылады. Балалар арасында құрмет, адалдық, риясыздық және қайырымдылық сияқты қасиеттерді дамыту педагогтың басты мақсаты болуы тиіс.

Қорытынды

Мектеп жасына дейінгі кезеңде адамгершілік қасиеттерді тәрбиелеу – балалардың тұлғалық дамуының маңызды бөлігі болып табылады. Педагогтың ойыны осы процеске үлкен әсер етеді, себебі ойын балалардың сезімдері мен ойлауын дамытып, әлеуметтік дағдыларды қалыптастыруға мүмкіндік береді. Әрбір тәрбиеші баланың адами құндылықтар мен моралдық принциптерді түсініп, оларға құрмет көрсетуді үйретуде өз рөлін өте маңызды атқарады. Балалармен жұмыс істеуде педагог тек білім беруші емес, олардың рухани және моральдық дамуына бағыт беретін жетекші болуға тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Ж.Қ.Дүйсенова, Қ.Н.Нығметова. Балалар психологиясы. – Алматы, 2012.
2. Меңжанова А. «Мектепке дейінгі педагогика»-Алматы.
3. Интернет желісі.

© 2026 Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.